

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДУ «НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ВИЩОЇ
ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ»**

Міжнародна науково-практична конференція

**АГРАРНА ОСВІТА ТА НАУКА:
ДОСЯГНЕННЯ, РОЛЬ, ФАКТОРИ РОСТУ**

**Інноваційні психолого-педагогічні, лінгвістичні та
правові засади аграрної науки в умовах міжкультурної
аграрної комунікації**

21 жовтня 2021 року

Біла Церква
2021

УДК 007:37.013.77:80:34(063)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Шуст О.А., д-р екон. наук, ректор.

Варченко О.М., д-р екон. наук.

Мерзлов С.В., д-р с.-г. наук.

Димань Т.М., д-р с.-г. наук.

Ковальчук І.В., канд. юрид. наук.

Мельник О.Г., канд. юрид. наук.

Резнік В.Г., старший викладач.

Ластовська І.О., канд. с.-г. наук.

Олешко О.Г., канд. с.-г. наук.

Відповідальна за випуск – **Олешко О.Г.**, канд. с.-г. наук.

Інноваційні психолого-педагогічні, лінгвістичні та правові засади аграрної науки в умовах міжкультурної аграрної комунікації: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 21 жовтня 2021 р. м. Білоцерківський НАУ 80 с.

Збірник підготовлено за авторською редакцією доповідей учасників конференції без літературного редагування. Відповідальність за зміст поданих матеріалів та точність наведених даних несуть автори.

3. Busse U. Changing politeness strategies in English request: A diachronic investigation. In: Jacek Fisiak (ed). *Studies in English Historical Linguistics and Philology: A Festschrift for Akio Oizumi*. Frankfurt/Main: Peter Lang., 2002. P. 17–35.
4. Dictionary of Old English Corpus (DOEC). University of Toronto. URL: <https://tapor.library.utoronto.ca/doecorpus/>
5. The Helsinki Corpus of English Texts. URL: <https://helsinki.corpus.arts.gla.ac.uk/display.py?fs=100&what=corpus>
6. Culpeper J., Elena S. Constructing witches and spells: Speech acts and activity types in Early Modern England. *Journal of Historical Pragmatics*. Vol. 1.1. 2000. P. 97–116.
7. Kohnen T. “Let mee bee so bold to request you to tell me”: Constructions with “let me” in the history of English directives. *Journal of Historical Pragmatics*, Vol. 5:1. 2004. P. 159–173.
8. Kohnen T. Linguistic Politeness in Anglo-Saxon England? A study of Old English address terms. *Journal of Historical Pragmatics* Vol. 9.1. 2008. P. 140–158.
9. Milfull I. B. Advice. Performative expression in Middle Scots. *Anglistentag 2003. Proceedings*. Trier: Wissenschaftlicher Verlag, 2004. P. 57–70.
10. Taavitsainen I., Jucker A. H. Speech act verbs and speech acts in the history of English. In: Taavitsainen Irma, Fitzmaurice Susan (eds.). *Methods in Historical Pragmatics*. Berlin-New-York: Mouton deGruyter, 2007. P. 107–138.

УДК 81'373.45=124=161.2

ЦВИД-ГРОМ О.П., канд. філол. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

ЛАТИНСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ У СЛОВНИКОВОМУ СКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ДО ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ТА ШЛЯХІВ ПРОНИКНЕННЯ

Актуалізовано питання латинських запозичень у лексичній системі української мови; систематизовано шляхи надходження латинізмів та їх класифікацію у мовознавстві.

Ключові слова: латинські запозичення, класифікація запозичень, мова-реципієнт, латинізми, лексема.

Питанням запозичення термінологічної лексики приділяється значна увага у науковій літературі. У теорії лінгвістики про мовні контакти та взаємодію мовних систем запозичення вважають одним зі шляхів поповнення словникового складу мови (І.О. Бодуен де Куртене (1920), Л. Блумфільд (1914), Е. Хауген (1953), Л.А. Булаховський (1948)). Об'єктом запозичень стають терміни, мовні одиниці, які відображають культурні особливості певної етнічної спільноти та епохи. Основні причини і шляхи запозичень – це культурне і суспільне життя. Дослідивши класифікацію запозичень, можна з'ясувати шляхи їх появи, оскільки фонетичні, синтаксичні, семантичні, граматичні ознаки свідчать про етимологію та адаптацію мовних одиниць.

Існує цілий ряд класифікацій запозичень, залежно від аспекту їх вивчення. Так, за зовнішніми ознаками іншомовні запозичення поділяються на:

- фонетичні (запозичення деяких звуків, невластивих мові-реципієнту);
- графічні (використання нехарактерних букв і буквосполучень);
- морфологічні (відхилення від граматичних норм);
- словотворчі (використання нетипових словотворчих елементів);
- синтаксичні (використання невластивих мові-реципієнту словосполучень);
- семантичні (специфічність контексту чи тематики, до якої належить лексичне запозичення).

Очевидною є класифікація С.В. Гриньова, головними ознаками якої є лінгвістичні та екстралінгвістичні (немовні) ознаки. *Екстралінгвістичні* (культурний вплив однієї мови на іншу; усні та письмові контакти країн з різними мовами; підвищений інтерес до вивчення мови; історично зумовлена зацікавленість окремих верств населення культурою іншої країни; мовна культура населення, яке сприймає термін-запозичення). *Лінгвістичні причини*

(відсутність у мові еквівалентного терміну для нового поняття; тенденція до використання одного запозиченого терміну замість словосполучення; бажання уникнути омонімії і полісемії у рідній мові; потреба у деталізації певного значення; неможливість утворення похідних слів тощо) [1].

Значна кількість латинських запозичень прийшла в українську мову через посередництво польської мови. Це пов'язано з історичними фактами доби пізнього Відродження. На той час українські землі були у володінні Речі Посполитої, а заможні українці здобували освіту в Польщі, де латина була мовою освіти, науки, листування. У судочинстві та юриспруденції, на той час, також використовували латинську термінологію. В українську мову через посередництво польської проникли такі латинізми: *лат. auctor* > *п. autor* > *укр. автор*; *лат. actor* > *п. aktor* > *укр. актор*; *лат. administratio* > *п. administracja* > *укр. адміністрація*; *лат. inspectio* > *п. inspekcja* > *укр. інспекція*; *лат. commissio* > *п. komisja* > *укр. комісія*; *лат. magnatus* > *п. magnat* > *укр. магнат* та інші [2].

Загалом, науковці виділяють три критерії, за якими можна встановити посередництво польської мови у латинських запозиченнях українською лексичною системою. Перший – фонетичний (напр. пом'якшена вимова приголосного перед голосним [e], наприклад, *kościół* (*лат. castellum*) і *dziekan* (*лат. decanus*). Другий – морфологічне і словозмінне засвоєння лексеми. Поширеним явищем в українській та польській мовах є адаптація латинських іменників до польської/української словозмінної парадигми. Так латинське закінчення -o в іменниках жіночого роду III відміни (*occasio*) замінювалась на -я в українській мові, так само іменники жіночого роду I відміни (*substantia*). Третій критерій – семантичний (функціонування в українській мові слова, яке відсутнє у латинській мові за критерієм значеннєвості. Тоді такий термін походить від мови-медіатора (польської мови). [3].

Особливе місце серед західноєвропейських історичних джерел латинізмів займають романські мови, зокрема французька. Через посередництво якої в українську мову проникли такі латинські лексеми: *лат. arbiter* > *фр. arbitre* > *укр. арбітр*; *лат. expeditio* > *фр. expedition* > *укр. експедиція*; *лат. mandatum* > *фр. mandat* > *укр. мандат*; *лат. manifestus* > *фр. manifeste* > *укр. маніфест*; *лат. minister* > *фр. ministre* > *укр. міністр* та інші. Чимало латинських термінів проникли в українську мову через посередництво німецької, що пов'язано з історичними подіями, зокрема поширення магдебурзького права у XIV століття супроводжувалося створенням німецьких колоній на західноукраїнських землях, посиленням торговельних і промислових зв'язків з німцями, що призводило до розвитку німецько-українських мовних контактів. Так, із німецької мови запозичені такі латинізми: *лат. agitare* > *п. agitator* > *укр. агітатор*; *лат. advocatus* > *п. advokat* > *укр. адвокат*; *лат. auctio* > *п. auctio* > *укр. аукціон*; *лат. classis* > *п. klasse* > *укр. клас*; *лат. cliens* > *п. klient* > *укр. клієнт*; *лат. contractus* > *п. kontrakt* > *укр. контракт*; *лат. conflictus* > *п. konflikt* > *укр. конфлікт*; *лат. cultura* > *п. kultur* > *укр. культура*; *лат. maecenas* > *п. maecenas* > *укр. меценат* та інші [2].

Для латинізмів характерні префікси *де-*, *екс-*, *ім-*, *ін-*, *ре-*, суфікси *-альн(ий)*, *-ат*, *-аці(я)*, *-еит*, *-тор*, *-тур(а)*, *-ум*, *-ус*: *депресія*, *експозиція*, *імпонувати*, *інкубатор*, *інтервал*, *реконструкція*; *універсальний*, *концентрат*, *інформація*, *інцидент*, *диктор*, *диктатура*, *мінімум*, *казус*, *радіус*.

Отже, латинська мова є основною мовою європейської культури від античності до сучасності, яка внесла вагомі зміни в мови країн Європи й стала частиною їх термінологічного складу. Лаконізм і точність вираження зробили її основним джерелом утворення наукових термінів. Шляхи проникнення латинської лексики в словниковий склад української мови були складними та опосередкованими.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гринев С.В. Терминологические заимствования. (Краткий обзор состояния вопроса). *Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов* / за ред. Д.С. Лотте. М., 1982. С. 108-147.

2. Паньків У. Л. Історичні джерела українських лексичних латинізмів. *Studia-linguistica*. 2011. Vol. 5. URL: <http://studia-linguistica.knu.ua/pankiv-u-l-istorichni-dzherela-ukrainskih-leksichnih-latinizmiv/> (Дата звернення : 15.10.2021).

3. Вінценз А. До проблеми українсько-польських мовних контактів. *Мовознавство*. 1991. № 5. С. 37–41.

УДК:81'25'373.4=111=161.2

ПИЛИПЕНКО І.О., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ПОЛІСЕМІЯ В АСПЕКТІ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Стаття присвячена вивченню полісемії в лексичному та граматичному аспектах. В ході дослідження були використані: порівняльний метод, метод лінгвістичного опису, а також проведено порівняння текстів оригіналу і перекладу.

Ключові слова: полісемія, переклад, порівняльний аналіз, англійська мова.

Полісемія породжує труднощі як у вивченні англійської мови та спілкуванні, так і в перекладі, оскільки за одними значеннями слова на мові перекладу можуть збігатися, а по іншим – не збігатися. Цим обумовлена актуальність даної роботи.

У тлумачному словнику С. І. Ожегова поняття полісемії визначено як «наявність у однієї одиниці мови більше одного значення, багатозначність» [1, с. 553]. Саме багатозначність є причиною поширених перекладацьких помилок, нерозуміння або невірної інтерпретації. Одні дослідники вважають суміжними поняття «багатозначність» і «широкозначність», інші розмежовують їх. Наприклад, В.К. Колобаєв встановлює відмінність понять: «багатозначне слово позначає два або кілька різних понять; слово з широким значенням завжди позначає одне поняття, яке є настільки широким, що охоплює ряд понять» [2, с. 11]. О. С. Ахманова представляє «багатозначність» як «наявність у одного і того ж слова кількох пов'язаних між собою значень, що виникають в результаті видозміни і розвитку первісного значення цього слова» [3]. А. А. Авдєєв вважав, що «широкозначність тісно пов'язана з полісемією і взаємодіє з нею в рамках однієї мовної одиниці» [4, с. 10].

Полісемія, може бути лексичною і граматичною. Лексична багатозначність додає мови жвавості і гнучкості і дозволяє висловлювати найрізноманітніші відтінки думки. В англійській мові слова «stuff» «affair» "matter" "way" припускають широку семантику слова, оскільки мають безліч варіантів перекладу. Наведемо приклади: *He knowshisstuff*. – Він свою справу знає; *The meeting was a noisy affair*. – Ця зустріч була гучною подією; *This is no laughing matter*. – Це не привід для сміху; *I wish things could stay that way a while*. – Мені б хотілося, щоб деякий час все залишалося саме так. В англійській мові є слова, які мають діапазон граматичних значень, які виконують різні функції в реченні. До таких слів належать, наприклад: *that*, *it* або *one*. Так слово «one» може бути словом-замінником для заміни згаданого раніше іменника: *In the second analysis, we examine dif the rewered if ferences between mature even-aged stands and uneven-aged ones* – Друга стадія дослідження полягала в пошуку відмінностей між зрілими однорічними і разновіковими насадженнями [5, с. 29-32].

Таким чином, лексична одиниця може мати безліч значень, а граматична – виконувати різні функції всередині контексту, тому необхідно враховувати особливості кожної мови. Перекладач повинен зважувати різні лексичні можливості, синоніми, спиратися на свої лінгвістичні знання і досвід, осмислювати контекст і знання тематики перекладного тексту, відбирати слово, або декілька слів, які можуть цілком передати значення оригіналу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка: 80000 слов и фразеологических выражений. М.: «АТЕМП», 2006. 944 с.
2. Колобаєв В.К. О некоторых смежных явлениях в области лексики. Иностранные языки в школе. 1983. № 1.
3. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. 2-е изд. М.: «Едиториал УРСС», 2004. 571 с.

ЗМІСТ

Столбецька С.Б. Студентоцентризований підхід при формуванні готовності майбутніх перекладачів до здійснення аграрних перекладів.....	3
Ігнатенко В.Д. Навчально-стратегічна компетентність як важлива складова професійної компетентності майбутнього перекладача.....	4
Тимчук І.М., Погоріла С.Г. До проблеми соціально-психологічної адаптації студентів першого курсу факультету права та лінгвістики.....	6
Marchuk V.V. Value orientations dynamics of agrarian high school students.....	8
Носенко М.М. С-Test як засіб діагностики і контролю іншомовних мовленнєвих компетенцій студентів-філологів.....	9
Синельникова І.С. Сервіс Quizlet на заняттях з аграрного перекладу.....	11
Ордіна Л.Л. Естетична спрямованість освіти і виховання в Києво-Могилянській академії ХVІІ ст.....	12
Резнік В.Г. Роль та функції самооцінювання у системі стратегій навчання німецької мови як другої іноземної студентів-філологів.....	14
Чернишук Ю.І. Інноваційні методи вивчення іноземних мов за професійним спрямуванням в немовних вищих навчальних закладах.....	15
Дем'яненко О. О., Чернобров Ю. А. Науково-дослідницькі стратегії навчання з «Історії зарубіжної літератури»: на перетині філологічних і методичних розвідок.....	17
Береговенко Н.С. Особливості перекладу семантичної категорії дієслів на означення переміщення за допомогою засобів пересування в романах Джоан Роулінг «Гаррі Потер».....	19
Велика К.І. Здійснення перекладу сільськогосподарських термінів у науково-технічних текстах.....	22
Михайленко О.О. Роль еквівалентності та адекватності у визначенні якості перекладу.....	24
Рейда О.А. Принципи класифікації термінології ветеринарної медицини у сучасній англійській мові.....	26
Карпенко С.Д. Ukrainian Fairy Tales in the paradigm of traditional and modern research.....	27
Зінінська А.П. Директиви в давньоанглійській мові.....	29
Цвид-Гром О.П. Латинські запозичення у словниковому складі української мови: до проблеми класифікації та шляхів проникнення.....	31
Пилипенко І.О. Полісемія в аспекті перекладу з англійської на українську мову.....	33
Демченко Н.С. Семантична характеристика англійських неологізмів під час пандемії COVID-19.....	34
Колісник М. Ю. English Agricultural Idioms and their Ukrainian Equivalents.....	35
Ковальчук І.В. Розвиток міжнародної інформаційно-інноваційної діяльності аграрної сфери як фактор глобального економічного зростання.....	38
Мельник В.О. Щодо питання кодексу кращих сільськогосподарських практик.....	41
Прокопець О.І., Настіна О.І. Правовий зв'язок раціонального використання та охорони земель сільськогосподарського призначення.....	43
Пахомова А.О. Особливості правової охорони нових сортів рослин.....	44
Нікітенко О.І., Крижанівська О.В. Екологічна безпека довкілля в Україні.....	45
Ярмоленко Ю.В. Особливості розвитку спільної аграрної політики.....	47
Яремчук В.О., Настіна О.І. Правовий зв'язок раціонального використання та охорони земель сільськогосподарського призначення.....	49
Курчин О.Г. Специфіка патентування Сполучених Штатів Америки.....	50
Ломакіна І.Ю. Роль міжнародного співробітництва в системі медичного права.....	51
Білоус Р.С., Настіна О.І. Конституційно-правові особливості захисту права власності на землю територіальних громад.....	52
Поляруш-Сафроненко С.О. Правове регулювання добровільного приєднання до об'єднаних територіальних громад.....	53
Бровко Н.І. Проблемні питання реалізації прав та законних інтересів суб'єктів господарювання.....	55
Аргат Я.П., Ярмоленко Ю.В. Розуміння сутності правової категорії «право людини на життя» і «право людини на сім'ю»: їх невід'ємна взаємозалежність.....	57
Макарчук В.В. Державне бюро розслідувань правоохоронний орган із забезпечення державної політики у сфері національної безпеки і оборони держави.....	58
Самойлович А.А. Деякі питання запобігання корупції у митній сфері.....	61
Мельник Л.М., Грек І.М. Антивакцинонаторство як рух: короткий історичний екскурс.....	62
Росавіцький О.О. Історичні аспекти розвитку правової системи Англії.....	64
Малишко І.В. Правове регулювання державної інформаційної політики.....	65
Мельник О.Г. Теоретичні аспекти боротьби з корупцією в аграрному секторі.....	66